

Педагогічні умови формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків

Одербінський Юрій Владиславович¹, Мандра Андрій Валерійович²

Опубліковано	Секція	УДК
30.09.2023	Освіта/Педагогіка	37.015

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10052795>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків.

У контексті нашого дослідження визначено, що педагогічні умови репрезентують собою інтегровану систему зовнішніх та внутрішніх детермінант, які визначають основні напрямки та параметри освітньої діяльності. Така система спрямована на досягнення високих показників професійної компетентності у майбутніх дизайнерів-графіків, акцентуючи увагу на ключових компонентах: образотворчій, цифровій та проектно-творчій діяльності.

Отже, було запропоновано впровадити в навчальний процес для формування фахової компетентності майбутніх дизайнерів-графіків комплекс педагогічних умов, які було поділено на наступні групи: організаційні умови, які спрямовані на створення навчального середовища, сприятливого для креативного навчання та творчої діяльності майбутніх фахівців (наприклад, організація екскурсій до музеїв, використання соціальних мереж і онлайн-платформ для спілкування та обговорення творчих ідей); психологічні – сприяють формуванню позитивної мотивації до професійної діяльності в графічному дизайні і досягається оновленням навчального змісту та введенням актуальних напрямів у графічному дизайні, що сприяє генерації оригінальних ідей та розвитку креативного мислення; інформаційно-технологічні умови, що передбачають використання сучасних цифрових технологій та комп'ютерних програм у навчальному процесі і допомагають майбутнім дизайнерам-графіків розвивати практичні навички та засвоювати сучасні інструменти графічного дизайну; науково-методичні включають в себе застосування різних методичних підходів до організації навчального процесу, створення ефективного методичного інструментарію та впровадження системи моніторингу та діагностування рівнів сформованості фахової компетентності студентів.

Для кожної з вищезазначених педагогічних умов було ретельно розроблено та обґрунтовано систему організаційних та науково-методичних заходів, спрямованих на формування фахової компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: фахові компетентності, педагогічні умови, інтерактивні методи, компетентнісний підхід, проектно-професійна ідеологія.

¹Кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри дизайну Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», 54017, Миколаївська обл., м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17, <https://orcid.org/0000-0002-8532-5466>

²Кандидат технічних наук, викладач кафедри дизайну Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», 54017, Миколаївська обл., м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17, <https://orcid.org/0000-0002-0917-5857>

Pedagogical conditions for the formation of professional competences of future graphic designers

Abstract. The article defines and substantiates the pedagogical conditions for the formation of professional competences of future graphic designers.

In the context of our research, it was determined that pedagogical conditions represent an integrated system of external and internal determinants that determine the main directions and parameters of educational activity. Such a system is aimed at achieving high levels of professional competence in future graphic designers, focusing on key components: visual, digital and project-creative activities.

Therefore, it was proposed to introduce into the educational process for the formation of the professional competence of future graphic designers a complex of pedagogical conditions, which were divided into the following groups: organizational conditions, which are aimed at creating an educational environment favorable for creative learning and creative activity of future specialists (for example, organization excursions to museums, use of social networks and online platforms for communication and discussion of creative ideas); psychological - contribute to the formation of positive motivation for professional activity in graphic design and is achieved by updating the educational content and introducing current directions in graphic design, which contributes to the generation of original ideas and the development of creative thinking; information and technological conditions that provide for the use of modern digital technologies and computer programs in the educational process and help future graphic designers develop practical skills and learn modern graphic design tools; scientific and methodical include the application of various methodological approaches to the organization of the educational process, the creation of an effective methodological toolkit, and the implementation of a system for monitoring and diagnosing the levels of students' professional competence.

For each of the above-mentioned pedagogical conditions, a system of organizational and scientific-methodical measures aimed at forming the professional competence of future specialists was carefully developed and substantiated.

Keywords: professional competences, pedagogical conditions, interactive methods, competence approach, project-professional ideology.

Вступ

Актуальність дослідження. Сучасна графічна дизайн-індустрія переживає стрімкий розвиток завдяки впровадженню новітніх технологій та цифрових інструментів. Це перетворення вимагає від майбутніх дизайнерів-графіків засвоєння нових навичок і компетентностей, таких як вміння працювати з візуальною ідентичністю в онлайн-середовищі, майстерність у створенні анімацій та володіння іншими сучасними методами і техніками.

Зростання конкуренції серед випускників у сфері графічного дизайну також є важливим аспектом. Цей факт обумовлений збільшенням кількості випускників у цій галузі і призводить до зростання конкуренції на ринку праці. Отже, успішна кар'єра майбутніх дизайнерів-графіків вимагає від них наявності актуальних та високоспеціалізованих компетентностей.

Крім того, технології у галузі графічного дизайну постійно розвиваються, що надають можливість створювати нові інструменти та методи роботи. Для готовності майбутніх фахівців до викликів галузі необхідно надавати їм доступ до останніх інновацій та навчати їх використовувати сучасні інструменти.

Також, важливо зазначити, що роботодавці шукають дизайнерів, які не лише володіють технічними навичками, але й можуть працювати у команді, мають креативне мислення та здатність до швидкого вирішення завдань [5, с. 145]. У зв'язку з цим, набуває вагомое значення створення педагогічних умов формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків, що сприятиме адаптації навчального процесу до сучасних викликів та потреб ринку праці, а також підвищенню конкурентоспроможності випускників і розвитку галузі графічного дизайну.

Аналіз досліджень і публікацій із проблеми, виокремлення невирішених її частин. Особливості дизайну та діяльності дизайнерів вивчався в наукових працях вітчизняних дослідників (Є. Антонович, А. Бойчук, В. Даниленко, Т. Мала та інші) та іноземних (Ю. Бундіна, Н. Воронов, В. Глазичев, А. Кісельова). Багатогранні аспекти підготовки та спеціалізованої діяльності дизайнерів були детально досліджені у наукових працях С. Алексеевої, Т. Єременка, Т. Козака. Вивчено питання професійного навчання майбутніх спеціалістів, включаючи впровадження новітніх педагогічних методик висвітлені у працях В. Беспалько та С. Сисоева. Крім того С. Архангельський, І. Тихонов вивчали структуру навчального процесу в освітніх установах, а З. Бакум, В. Бондар, І. Харламов описували основні принципи, форми і підходи до навчання.

Таким чином, проаналізувавши наукові праці вищезазначених вчених, можемо констатувати, що основна проблема в освіті майбутніх дизайнерів полягає у протиріччі між суспільними очікуваннями до компетентності фахівців у сфері дизайну та фактичним рівнем їх підготовки. Запровадження комплексних педагогічних умов може стати ключем до вирішення цієї проблеми. Отже, важливо визначити ті умови, які найбільше сприяють розвитку фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків.

Мета статті – визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків.

Результати

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх дизайнерів-графіків включає безліч компонентів, які є необхідними для розвитку як професійних, так і особистісних якостей. Ця підготовка охоплює індивідуальний аспект (особистісні та творчі можливості студента), мотиваційний аспект (організованість, активність та стійкість у рішенні завдань, особистий стимул до творчості та досягнення якісних результатів), а також когнітивно-операційний аспект (практична готовність до майбутньої професійної діяльності) і багато інших.

Відповідно до наукових поглядів вчених О. Музимки, М. Пічкура, О. Побірченка, Г. Семенової, компетентнісна підготовка визначається як складний синтез когнітивного досвіду, наочно-практичних навичок і особистісного розвитку студента [6]

У сфері графічного дизайну професійна компетентність може бути розділена на кілька важливих аспектів. Перш за все, це загальнокультурна компетентність, яка включає ціннісно-орієнтаційні і художньо-світоглядні складові, а також спроможність створювати культурні цінності. Другий аспект - це спеціальна або художньо-естетична компетентність, яка охоплює мистецький багаж знань, естетичний досвід, художню творчість, образне мислення та естетичний підхід до роботи.

Функціональна компетентність поділяється на предметну компетентність, яка включає в себе вміння працювати з різними медіа, і міжпредметну компетентність, яка відноситься до художньо-естетичних і гуманітарних знань і навичок, що важливі для висококваліфікованих графічних дизайнерів [5].

Готовність майбутнього дизайнера-графіка до професійного зростання побудована на основі його фахової компетентності. Ця компетентність визначається

рівнем засвоєних фахових знань, умінь і навичок. Індивідуальний аспект готовності кожного майбутнього спеціаліста стає основною складовою його успішної професійної діяльності. У контексті нашого дослідження, вважаємо за необхідне проаналізувати наукові підходи до визначення поняття «педагогічні умови».

У наукових джерелах педагогічні умови визначаються як комплекс об'єктивних засобів, що об'єднує змістовний компонент навчання, його форми та методи, структурно-організаційні механізми, а також специфічні педагогічні методики. Ці елементи сприяють ефективному досягненню визначеного педагогічного завдання. В даному контексті, педагогічні умови відіграють роль активного інструменту координації інформаційних, особистісних, педагогічних, та психологічних аспектів освітнього процесу [2, с. 138].

Українські вчені, які працювали у сфері дизайн-освіти, зокрема В. Прусак та О. Швець, описували педагогічні умови як комплекс об'єктивних засобів, що включають зміст навчання, структурні форми, методи та ресурсний потенціал, що сприяє досягненню визначених педагогічних цілей [7, с. 299].

О. Трошкін розглядав термін «педагогічні умови» як інтеграцію змістовних аспектів навчання, його форматів, методологічних підходів, об'єктивних можливостей та механізмів організації, спрямованих на оптимізацію професійної підготовки [9, с. 87].

У контексті нашого дослідження ключовими стали наукові погляди вчених О. Єфіменка, О. Жерновникової та О. Зимовця, які акцентували увагу на формуванні педагогічних умов для професійної підготовки фахівців у різноманітних мистецьких спеціальностях. Окрім цього, Н. Дерев'янку вбачає в педагогічних умовах умисно створених ситуацій, які спрямовують освітній контекст до досягнення очікуваного результату [1, с. 69]. Вони акцентують важливість комплексного, творчого і технологічного підходу до організації освітньої діяльності, який базується на стимуляції творчості та цілісній педагогічній взаємодії.

Отже, в узагальненому вигляді педагогічні умови репрезентують собою інтегровану систему зовнішніх та внутрішніх детермінант, які визначають основні напрямки та параметри освітньої діяльності. Така система спрямована на досягнення високих показників професійної компетентності у майбутніх дизайнерів-графіків, акцентуючи увагу на ключових компонентах: образотворчій, цифровій та проектно-творчій діяльності.

У контексті творчої практичної діяльності, педагогічні умови стають інструментом для розвитку набору компетенцій майбутніх фахівців у сфері графічного дизайну. Основна мета – вироблення в них здатності до комплексного підходу до проектних завдань, від етапу передпроектного аналізу до практичної імплементації дизайнерської концепції.

Такі уміння як планування роботи, розробка художньої концепції, аналіз результатів та дизайнерський супровід є ключовими для сучасного графічного дизайнера. На цьому фоні, розроблені педагогічні умови можна класифікувати за декількома напрямками:

Педагогічні умови, спрямовані на формування професійних компетенцій майбутніх дизайнерів-графіків, включають організаційні аспекти. Ці аспекти обумовлені рядом факторів та обставин, що визначають якість професійної підготовки у вищих навчальних закладах, а також належне оформлення навчального простору для забезпечення комфортного та продуктивного навчання.

Друга група педагогічних умов – це психологічні, спрямовані на забезпечення стійкого рівня мотивації студентів для оволодіння професійними навичками і вміннями, а також іншими аспектами, пов'язаними з професійною діяльністю дизайнера-графіків. Ця група умов спрямована на стимулювання професійного інтересу студентів до

графічного дизайну і має на меті спонукати їх до активного вивчення сучасних технологій в цій галузі та генерування оригінальних ідей при вирішенні дизайнерських завдань.

Одним з ключових аспектів мотиваційних умов є створення стимулів, які впливають на зовнішню і внутрішню мотивацію студентів. Зовнішні стимули можуть включати конкурси, нагороди, публічні виставки робіт студентів, які заохочують їх до активної участі в навчальному процесі і до вдосконалення своїх навичок.

Внутрішні стимули, з іншого боку, включають в себе самотійний пошук і самомотивацію. Вони стимулюють студентів розвивати зацікавленість до обраного фаху і самодисципліну, щоб стати успішними дизайнерами графіками. Спонування студентів до генерування оригінальних ідей та пошуку креативних рішень в дизайні також важливо для їхнього професійного розвитку.

Отже, мотиваційні умови спрямовані на створення стабільної мотивації студентів до графічного дизайну та розвитку їхнього професійного інтересу. Це допомагає студентам активно працювати над своїми навичками і досягати відмінних результатів у цій сфері.

Посилення студентської мотивації до навчання має багато складових, що впливають на їхній успіх. Серед них не лише новизна вивченого матеріалу і отримання професійних навичок у роботі з програмним забезпеченням, а й можливість адаптувати навчальні творчі завдання під власний рівень складності. Важливою є можливість оволодіти сучасними дизайн-технологіями, використовуючи новітні цифрові інструменти.

Формування проєктного підходу в навчанні також відіграє значущу роль. Цей підхід сприяє розвитку студентських навичок у пізнанні, критиці, трансформації, творчості та здатності поєднувати зовнішні і внутрішні мотиви в процесі навчання.

Проєктно-професійна ідеологія графічного дизайнера стимулює студентів розглядати свою навчальну діяльність як творчий процес, де вони мають можливість реалізувати свої ідеї та концепції.

Окрім того, набування навичок у проєктуванні тексту-повідомлення та візуального середовища надає студентам практичні знання та досвід, що відображають реальну ситуацію в галузі графічного дизайну.

Відповідно до наукових досліджень українських вчених В. Міляєва та Н. Лебідь, було визначено, що з самого початку процесу навчання виникає особливий ентузіазм і відчуття цікавості. На цьому етапі студенти відкривають безмежні можливості для майбутнього розвитку. Вони починають розуміти власну соціальну та індивідуальну важливість, що призводить до наміру постійно удосконалювати свої професійні навички з метою самореалізації в майбутній професійній діяльності [4, с. 21].

У цьому контексті, виникає формування мотиваційних стимулів, а їхня природа і ступінь вираженості визначається співвідношенням двох аспектів: внутрішньою мотивацією, що пов'язана з особистісними рисами, такими як потреби, переконання, інтереси, бажання та почуття та зовнішньою мотивацією, що залежить від зовнішніх обставин і чинників, які можуть включати нагороди, визнання, або будь-які інші зовнішні впливи, що спонукають студентів до певних дій та досягнень.

Рівновага між цими двома типами мотивації визначає внутрішні та зовнішні джерела натхнення для студентів у навчанні та професійному зростанні [4, с. 23].

Третя група педагогічних умов – інформаційно-технологічні. Основною складовою цієї групи є створення мультимедійного навчально-методичного комплексу, який інтегрує сучасні технології у процес навчання. Окрім цього, важливим елементом є впровадження авторського інтегрованого курсу «Майстерність графічної креативності», який гармонійно поєднується з іншими фаховими предметами. Цей курс структурується

відповідно до навчального плану, а вибір матеріалу проводиться з урахуванням сучасних тенденцій у графічному дизайні та вимог до якості підготовки майбутніх фахівців у цій галузі. Важливим аспектом є також вдосконалення методів, форм та засобів навчання, а також виявлення закономірностей в педагогічній взаємодії між викладачами та студентами вищої освіти. Такий підхід сприяє більш успішному формуванню компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків і підготовці їх до викликів професійного середовища.

Використання інтернет-ресурсів і платформ для організації освітнього процесу на сучасному етапі стає все більш актуальним, особливо в умовах зростаючої популярності віддаленої форми працевлаштування та творчих проєктів, які вимагають спільної роботи. Майбутнім дизайнерам-графікам важливо мати можливість набувати відповідний досвід взаємодії в мережі Інтернет.

На практиці, соціальні мережі та інші Інтернет-платформи з широким доступом можуть виявитися дуже корисними при організації освітнього процесу. Вони можуть надавати можливість спільно працювати над творчими завданнями, обмінюватися ідеями і досвідом, а також взаємодіяти з колегами та викладачами [10].

І останньою групою педагогічних умов є науково-методичні, які виступають необхідною передумовою успішної підготовки та формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків, що включає в себе такі аспекти, як формування навчальної програми, вибір навчальних методів і технологій, підготовку та підтримку науково-педагогічних працівників і студентів, забезпечення доступу до необхідних ресурсів та інструментів, а також постійний аналіз та вдосконалення якості навчання та його результатів.

Спланований навчальний процес створює сприятливе середовище для креативного розвитку майбутніх дизайнерів-графіків. Однак, на нашу думку, на сьогоднішній день є нестача інтегрованих міждисциплінарних підходів, які могли б підвищити ефективність навчання студентів. У сучасному світі дизайну існує тенденція до комерціалізації мислення графічних дизайнерів, що може спричинити спотворення суті цієї професії. Тому актуальним є розробка нових методик навчання, а також адаптація та модернізація існуючих підходів до сучасних реалій галузі дизайну з урахуванням її специфіки.

Зазвичай у педагогічних методиках з питань дизайну на перше місце ставлять художні засоби виразності в освітньому процесі, і лише потім акцентують увагу на власне проєктній діяльності. Проте важливо відзначити, що основа професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків та формування у них фахових компетентностей полягає в єдності мети, мотивації, дій (операцій) та очікуваного результату [3; 8]. Отже, вважаємо, що правильним є обрання методики навчання, де завдання зростають поступово: від виконання простих дизайн-проєктів до більш об'ємних та складних за обсягом і умовами реалізації. Основні педагогічні умови формування компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків включають спрямованість навчання на внутрішню мотивацію, асоціацію теоретичних знань із практичними навичками, а також розробку навчальних програм та курсів, які відображають сучасні потреби ринку праці в галузі графічного дизайну.

Таким чином, окреслені педагогічні умови забезпечуватимуть: розвитку позитивної мотивацію до вдосконалення за обраним фахом; поєднання теоретичних знань і практичних навичок з особистим досвідом у сфері графічного дизайну; створення навчальних ресурсів, насамперед, авторського інтегративного курсу «Майстерність графічної креативності»; використання сучасних підходів до навчання, які забезпечуватимуть поглиблене вивчення матеріалу через моделювання реальних дизайнерських завдань та стимулюватимуть критичне мислення. Вважаємо за

необхідне схематично представити структуру педагогічних умов формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків (рис1).

Рис. 1. Структура педагогічних умов формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків.

Отже, визначені та обґрунтовані педагогічні умови сприятимуть формуванню фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків. Однак завданням педагогів допомогти студентам виявити, сформувати та розвинути їх творчу індивідуальність як унікальну єдність внутрішнього світогляду та творчого потенціалу. Такий підхід сприяє розвитку стійкої потреби майбутніх дизайнерів-графіків в творчій діяльності та самонавчанні, що, в свою чергу, призводить до самоактуалізації особистості в реальній професійній діяльності

Висновки

Отже, у контексті проведеного дослідження, було визначено педагогічні умови формування фахових компетентностей майбутніх дизайнерів-графіків, а саме: організаційні, що включають в себе створення системи освіти, що ретельно спланована і цілеспрямована, забезпечення відповідними кадрами, створення сприятливого психологічного клімату для стимулювання творчості та використання сучасних засобів комунікації і навчання, таких як освітні платформи та соціальні мережі; психологічні, тобто створення мотиваційних стимулів, які включають як зовнішні, так і внутрішні мотиватори. Формування професійної ідеології та постановка цілей є ключовими аспектами. Також важливо створити креативне освітнє середовище, яке стимулюватиме творчий розвиток студентів. Наступною групою педагогічних умов виділені інформаційно-технологічні, тобто це сучасні цифрові технології та інструменти, такі як програмні продукти та обладнання, використовуються широко в процесі навчання майбутніх графічних дизайнерів і науково-методичні – розробка і реалізація програми навчання, а також моніторинг та оцінювання рівня професійної підготовки.

Таким чином, за допомогою запропонованих педагогічних умов забезпечується формування фахової компетентності майбутніх дизайнерів-графіків та підтримується їхня мотивація для творчої діяльності, що базується на самонавчанні.

Список використаних джерел

1. Дерев'янка Н.В. Організаційно-педагогічні умови формування проектнообразного мислення у майбутніх фахівців з графічного дизайну у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі. *Вища освіта України : теоретичний та науково-практичний часопис*. Київ; Запоріжжя. 2010. № 1. С. 61- 70.
2. Кононець Н. В. Технологія освітнього проекту як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 14. 2014. С. 136–144.
3. Максимова А.Б. Розвиток проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Максимова Алла Борисівна; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ, 2019.
4. Міляєва В. Р., Лебідь Н. К. Мотивація професійного вдосконалення як чинник розвитку лідерства в освіті. *Вища освіта України*. 2014. № 4. С. 21–25.
5. Оршанський Л. В., Котик І. В. Проблеми та завдання випереджувальної професійної підготовки майбутніх дизайнерів у мистецьких закладах вищої освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. № 63. С. 144– 148.
6. Пічкур, М., Сотська, Г., Семенова, О., Музимка, О., Побірченко, О. (2017). Професійна підготовка майбутнього вчителя образотворчого мистецтва: теоретичний аспект : колективна монографія. Харків: «Пром-Арт» <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8391/1/MONOGRFIJA%20OM.pdf>.
7. Прусак В. Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України. *Педагогічні науки*. Херсон : ХДУ, 2006. Вип. 41. С. 296–30
8. Тименко В.П., Бровченко А. І. Розвиток проектно-творчої обдарованості ества у системі української дизайн-освіти. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика: зб. наук. пр.* Київ. 2022. С. 13–21.
9. Трошкін О. В. Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх фахівців з графічного дизайну у процесі навчально-творчої діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Донецький національний ун-т. Донецьк, 2004. 227 с.

10. Meggs B. P., Purvis A. W. (2012). Meggs History of Graphic Design. 5th ed. New Jersey: John Wiley & Sons. <https://www.thalia.de/images-adb/ea/96/ea96aec2-6c22-4844-a8b2-bc6b7320f86a.pdf>